

Instruktion

Vis, hvad du kan

Sprogscreening af fire- til femårige børn, som har været i dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø i mere end et år

Indhold

3	1. Før sprogscreeningen
5	Indkaldelse og information af forældre og barn
5	Indsamling af supplerende oplysninger (småbørn)
5	“Oplysninger om det tosprogede småbarn fra barnets pædagog og/eller forældre”
6	“Oplysninger baseret på observationer i dagtilbud eller andet tilbud”
6	“Oplysninger fra forældre om barnets sprogtilegnelse, herunder modersmålet”
7	Vejledning til forældre om sprogtilegnelse
7	Valg af lokale til sprogscreeningen
7	Sprogscreeningen optages
7	2. Mødet med barnet og den første kontakt
8	Første kontakt: Leg med et kontaktojekt
8	3. Aktiviteter i selve sprogscreeningen
8	Sprogscreeningen skal foregå som en leg
9	Aktivitet 1: Lytteforståelse (Leg med bamser)
11	Aktivitet 2: Struktureret samtale med fokus på forståelse af forholdsord
12	Aktivitet 3: Samtale
15	Aktivitet 4: Struktureret samtale med fokus på ental/flertal, tal og ud-sagnsords tidsformer
16	Aktivitet 5: Samtale
19	Aktivitet 6: Sammenhængende fortælling
21	Aktivitet 7: Struktureret samtale om farver og størrelser
22	4. Sprogscreeningssamtalen afsluttes
22	5. Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen
22	Opsamling af registreringer for hver aktivitet
22	Sammenfatning af sprogscreeningen
22	Formidling af sprogscreeningens vurderinger og anbefalinger

1. Før sprogscreeningen

Sprogscreeningsmaterialet skal bruges til sprogscreening af tosprogede fire- til femårige børn, som har været i et dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø i mere end et år i eller uden for dagtilbud. Disse tosprogede småbørn vil være sprogvurderet tidligere efter § 4 a med en vurdering af, om barnet ved treårsalderen havde behov for obligatorisk sprogstimulering. Den sagkyndige kan således tage udgangspunkt i denne skriftlige vurdering. Sprogscreeningen af fire- til femårige børn, som har været i dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø i mere end et år, har til formål at afdække det enkelte barns dansksproglige kompetence, således at et passende sprogpædagogisk tilbud kan igangsættes eller et allerede eksisterende tilbud kan tilpasses.

Nedenstående skema er en oversigt over diverse registreringsark og billedmaterialer, som findes i materialet (se nærmere under materialedelene *Skemaer* og *Materialer*). Fotos af opstillinger af de forskellige genstande i aktiviteterne findes under materialedelen *Materialer*:

Forløb/aktivitet	Formål	Materialer	Registreringsark
Før sprogscreeningen	At indsamle supplerende oplysninger		Indsamling af supplerende oplysninger (småbørn)
Første kontakt med barnet	At skabe interesse og etablere en god kontakt med barnet	Et kontaktobjekt (legetøj), for eksempel et tog	
Aktivitet 1	At vurdere lytteforståelse (forståelse af sproglig kompleksitet)	En stor bamse, en lille bamse, en kop, en banan, en bil, en sofa, et bord, en stol, en tallerken, bestik og klodser Optageudstyr	Registreringsark 1
Aktivitet 2	At vurdere receptivt ordforråd (forholdsord)	Som i aktivitet 1 og en seng	Registreringsark 2
Aktivitet 3	At vurdere samtalekompetence	Samtalebillede: En stue Optageudstyr	Registreringsark 3*
Aktivitet 4	At vurdere ordforråd (ental/flertal, tal og tidsformer)	Samtalebillede: En stue og en legetøjspapegøje (fugl) Optageudstyr	Registreringsark 4
Aktivitet 5	At vurdere samtalekompetence	Samtalebillede: En legeplads og Tre udsnitbilleder Optageudstyr	Registreringsark 3*
Aktivitet 6	At vurdere fortællekompetence	Udsnitbillede: Drengen, der græder Optageudstyr	Registreringsark 6*
Aktivitet 7	At vurdere ordforråd (farver og størrelser)	Fiskespil med 12 fisk med papirclips og magnetfiskestang Optageudstyr	Registreringsark 7
Efter sprogscreeningen	At sammenfatte sprogscreeningens resultater og anbefale sprogpædagogiske tiltag		Registreringsark 8: Opsamling*

Registreringsark mærket * benyttes først efter sprogscreeningen.

Indkaldelse og information af forældre og barn

Inden sprogscreeningen skal forældre og barn indkaldes med information om sprogscreeningen. Det kan foregå skriftligt eller på anden måde. Det er vigtigt, at forældrene er blevet informeret om formålet med sprogscreeningen og om det videre forløb, herunder hvordan de senere vil blive informeret om den samlede sprogvurdering og barnets eventuelle behov for obligatorisk sprogstimulering. Hvis det er muligt, er det hensigtsmæssigt, at forældrene er sammen med deres barn til sprogscreeningen. På denne måde skabes der optimal tryghed for barnet; forældrene ser, hvad sprogscreeningen indebærer, og der er mulighed for, at forældrene kan give den sagkyndige supplerende oplysninger og stille uddybende spørgsmål. Er dette ikke muligt, kan barnets pædagog eventuelt deltage.

Det anbefales, at indkaldelsen indeholder følgende punkter:

- Formål med sprogscreeningen.
- Forløbet i sprogscreeningen, herunder indsamling af supplerende oplysninger, selve sprogscreeningen og hvordan formidling af vurdering og eventuelle sprog-pædagogiske tiltag vil foregå.
- Praktiske oplysninger såsom mødetid og -sted og deltagere i sprogscreeningen, herunder eventuelt deltagelse af tolk. Inden sprogscreeningen skal det afklares, om der er behov for tolk, og forældrene skal i så fald have at vide, at der vil være en tolk til stede. Deltager forældrene ved udfyldelse af de supplerende oplysninger, vil det fremgå her, ellers må det ske på anden måde. Procedurene for dette gennemføres efter lokal praksis.

Indsamling af supplerende oplysninger

(Benyt arket *Indsamling af supplerende oplysninger (småbørn)* side 3 i materialedelen *Skemaer*)

Så vidt det er muligt, indsamles de supplerende oplysninger om barnet før selve sprogscreeningen, fordi disse oplysninger er en del af den sagkyndiges forberedelse af sprogscreeningen og mødet med barnet. Er barnet tidligere blevet sprogscrenet med materialet til *treårige eller fire- til femårige børn, som lige er begyndt på dansk-tilegnelsen og har været i dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø i mindre end et år*, følges der op på tidligere udfyldte ark med supplerende oplysninger, og oplysninger om den seneste udvikling tilføjes. Spørgsmål markeret med * kan eventuelt først udfyldes ved fireårsalderen, fordi disse områder bliver tydeligere efterhånden, som barnet bliver ældre og udvikler sig, og derfor ikke kan forventes at kunne besvares ved det treårige barn. Det anbefales at påbegynde indsamlingen af de supplerende oplysninger i god tid.

”Oplysninger om det tosprogede småbarn fra barnets pædagog og/eller forældre”

Disse oplysninger indsamles i god tid før sprogscreeningen, så en eventuel tolk kan bestilles. Er barnet i dagtilbud eller andet tilbud, udfyldes disse spørgsmål af en pædagog i samarbejde med forældrene, ellers må den sagkyndige indsamle oplysningerne. Oplysningen, om hvem der foretager sprogscreeningen (den sagkyndiges navn og stilling), skal være udfyldt, inden skemaet udleveres til besvarelse.

”Oplysninger baseret på observationer i dagtilbud eller andet tilbud”

Disse oplysninger indsamles for at give et billede af barnets sprogbrug og interaktion med voksne og børn i andre situationer, end der er tale om i denne sprogscreening. Der er hovedvægt på brug af dansk. Disse oplysninger er også nyttige for den sagkyndige i forhold til at vurdere, på hvilket niveau den sagkyndige skal starte sprogscreeningen, og om der er særlige områder, som den sagkyndige skal være opmærksom på. Derudover kan oplysningerne give den sagkyndige en fornemmelse af, om barnet er meget påvirket af situationen og for eksempel er mere stille end normalt. Spørgsmålene besvares af en pædagog i barnets dagtilbud eller andet tilbud. Er barnet ikke i dagtilbud eller andet tilbud, stilles spørgsmålene til den, der er ansvarlig for barnets sprogudvikling på dansk.

”Oplysninger fra forældre om barnets sprogtilegnelse, herunder modersmål”

Disse oplysninger indsamles for at give et billede af barnets tidligere sprogudvikling med fokus på modersmål og på, om der har været problemer med syn og hørelse, som kan have haft og måske stadig har betydning for barnets sprogudvikling på modersmål og dansk. Er barnet i dagtilbud eller andet tilbud, udfyldes spørgsmålene så vidt muligt før sprogscreeningen af en pædagog i samarbejde med forældrene. Er barnet ikke i dagtilbud eller andet tilbud, udfyldes spørgsmålene af den sagkyndige i samarbejde med forældrene for eksempel i forbindelse med sprogscreeningen. Skal oplysningerne indsamles i forbindelse med sprogscreeningen, kan det for eksempel foregå inden selve sprogscreeningen, mens barnet sidder hos forældrene eller på en stol ved siden af. Hos de ældste småbørn kan den sagkyndige med fordel inddrage barnet i besvarelsen. Samtidig bør den sagkyndige overveje, om der er spørgsmål, som det er bedre at få uddybet uden barnets tilstedeværelse, så man ikke taler om barnet, mens barnet er til stede. Hvis sprogscreeningen for eksempel foregår i barnets dagtilbud, kan barnet lege inde ved siden af, mens den sagkyndige taler med forældrene før eller efter selve sprogscreeningen.

Vejledning til forældre om sprogtilegnelse

Den sagkyndiges samtale med forældrene om barnets sprogtilegnelse kan finde sted både før og efter selve sprogscreeningen. Den sagkyndige kan over for forældrene uddybe, hvordan sprogtilegnelsen på dansk og modersmålet støttes, ved at barnet indgår i mange forskellige sammenhænge med andre børn og voksne i og uden for familien, hvor barnet har muligheder for aktivt at bruge sproget: For eksempel i samtale, sang, leg/spil, hvor flere sanser bruges, og ved højtlesning og fortælling. På biblioteker er der blandt andet mulighed for at låne bøger, spil, videoer og dvd'er på forskellige sprog. Desuden kan forældrene støtte barnets dansktilægnelse ved sammen med deres børn at se danske børneudsendelser på tv. Med hensyn til brug af modersmål bør rådgivningen til forældrene være, at de taler meget med barnet på det sprog, som de selv har det bedst med, fordi dette giver den bedste sprogudvikling, og sproget har en vigtig funktion i den sociale og følelsesmæssige relation mellem forældre og barn.

Valg af lokale til sprogscreeningen

Det anbefales at vælge et roligt, afgrænset lokale og ikke et gennemgangsrum eller et fælleslokale, så man undgår støj og indblanding fra uvedkommende. Det er vigtigt at få etableret en god kontakt med barn og forældre.

Sprogscreeningen optages

Det anbefales, at sprogscreeningen optages på lydbånd eller video, så den sagkyndige kan indgå som interesseret og koncentreret samtalepartner, og barnet kan få de optimale vilkår for at vise sin samtalekompetence. Det kan foregå med båndoptager, videooptager, mp3 eller lignende. Det er vigtigt, at den tekniske kvalitet er så god, at den sagkyndige efterfølgende kan anvende optagelsen til en vurdering af barnets samtalekompetence, også i det tilfælde hvor barnet på grund af generthed taler lavt.

Man skal være opmærksom på, at lyd- og billedoptagelser af en sprogscreeningssituation er behandling af personhenførbare oplysninger i persondatalovens forstand. Behandlingen skal derfor ske i overensstemmelse med reglerne i persondataloven. Der henvises i denne forbindelse til den særskilte vejledning, som indgår i dette samlede sprogscreeningsmateriale.

2. Mødet med barnet og den første kontakt

Det anbefales, at barnets forældre er med til samtalen. Hvis det ikke kan lade sig gøre, anbefales det, at barnet ledsages af en pædagog, som barnet kender.

Det er vigtigt lige fra begyndelsen at få skabt en god stemning, for eksempel ved at komme barn og forældre i møde, præsentere sig selv og have en lille hyggelig samtale om, hvordan familien er kommet frem til mødestedet, om det var svært at finde, og om de har været der før.

Placering af familien er vigtig for at få den optimale kontakt med barnet. Barnet skal sidde, så han/hun føler sig tryk, og så det er naturligt for den sagkyndige at have øjenkontakt med barn og forældre efter behov. Husk ved brug af tolk at se på forældre eller barn og ikke på tolken, også når tolken taler. Det skal bemærkes, at tolken er neutral, upartisk og har tavshedspligt.

I mødet med barnet og forældrene er det meget vigtigt, at den sagkyndige er åben og imødekommende. Man skal huske, at barnet ikke kommer der af egen fri vilje, og at man som sagkyndig er ansvarlig for, at der etableres en behagelig stemning.

Huskeliste til en god og udviklingsstøttende kommunikation:

- Kald/omtal barnet ved navn.
- Vis selv initiativ og tag lederskab.
- Lav klare start- og sluttidspunkter.

- Sæt ord på dine handlinger og fortæl, hvad der skal ske.
- Forklar, hvorfor der bruges optageudstyr, hvis det er tilfældet.
- Bekræft barnet i, hvad han/hun gør.
- Motivér og få barnet til at turde deltage.
- Giv støtte i stedet for hurtigt at give barnet svaret.
- Giv barnet tid og plads til at svare.

Den sagkyndige fortæller kort, hvad der skal foregå, og hvor lang tid det vil tage. For at bevare en god og tryk situation for barnet er det i orden, hvis barnet skulle henvende sig til forældrene eller tolken under sprogscreeningen.

Hvis sprogscreeningen optages som anbefalet, introducerer den sagkyndige optageudstyret og fortæller, at samtalen vil blive optaget, så den sagkyndige kan høre samtalen igen bagefter. Den sagkyndige vil også skrive lidt undervejs for bedre at kunne huske samtalen bagefter.

Første kontakt: Leg med et kontaktojekt

Den sagkyndige bruger et stykke legetøj som kontaktojekt for at etablere en god kontakt med barnet, så barnet begynder at føle sig tryk. Et kontaktojekt kan for eksempel være et tog eller legetøjspapegøjen, som skal bruges senere i sprogscreeningen. Situationen kan give anledning til spontan tale fra barnets side, men det er ikke sikkert, barnet føler sig tryk nok til at tale på dette tidspunkt. Den sagkyndige taler roligt videre og fortsætter med den næste leg, som er en leg med to bamser. Bamselegens føres over i aktivitet 1, hvor selve sprogscreeningen og registreringerne begynder.

3. Aktiviteter i selve sprogscreeningen

I sprogscreeningen af det tosprogede barn, som har været i dansksproget sprogstimulerende læringsmiljø i mere end et år, indgår syv aktiviteter. I det følgende vil de forskellige aktiviteter blive gennemgået med hensyn til formål, fremgangsmåde og vejledning i at foretage registreringerne. Selve registreringsarkene følger efter gennemgangen af de syv aktiviteter i materialedelen *Skemaer*. Fotos af opstilling af de forskellige genstande i aktiviteterne og billedmaterialer findes i materialedelen *Materialer*. For vejledning i at foretage den samtlende konklusion og beskrivelse efter sprogscreeningen på baggrund af registreringer og gennemlytning af samtalen se kapitel 5 *Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen* side 22.

Sprogscreeningen skal foregå som en leg

Screeningen skal foregå som en legelignende aktivitet mellem den sagkyndige og barnet. Hvis barnet ikke medvirker i løbet af legen, for eksempel på grund af generthed, afrunder den sagkyndige sprogscreeningen og aftaler at foretage sprogscreeningen en anden dag, eventuelt uden forældre.

Aktivitet 1:

Lytteforståelse (Leg med bamser)

Formål:	At vurdere barnets forståelse af forskellige udsagn fra hverdagen med varierende kompleksitet
Materiale:	En stor bamse, en lille bamse, en kop, en banan, en bil, en sofa, et bord, en stol, en tallerken, bestik og klodser Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 1 til vurdering af lytteforståelse (forståelse af sproglig kompleksitet)

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere barnets forståelse af forskellige udsagn fra hverdagen. I aktiviteten prøves barnets sprogforståelse, ved at barnet skal udføre enkelte handlinger på baggrund af den sagkyndiges udsagn og dermed vise forståelse af disse. Forståelsen af udsagnet går på enkelte centrale ord, som skal forstås præcist for at kunne handle rigtigt. Centrale ord er for eksempel navneord, udsagnsord og tillægsord, herunder skal barnet koble et mere abstrakt ord til den konkrete genstand for eksempel ordet *sulten* til banan. Flere af udsagnene kræver også en forståelse af, hvem der gør hvad. Derudover kræver mange af udsagnene en viden om sprogbrug (pragmatisk kompetence), som indebærer en viden om, at opfordringer til handlinger ikke nødvendigvis indeholder en direkte opfordring i bydeform, men godt kan være udformet som en fremsættende sætning.

Vurder, om niveauet er passende

Hvis den sagkyndige skal udføre handlingen ved de første fire udsagn, skal den sagkyndige vurdere, om niveauet er for højt for barnet, eller om barnet ikke føler sig tryk nok ved situationen. Er niveauet for højt for barnet, går man tilbage til aktivitet 2 (Leg med bamse 2. del) i sprogscreeningsmaterialet til treårige børn eller fire- til femårige børn, som lige er begyndt deres dansktilegnelse. Derefter fortsættes til aktivitet 2 i dette materiale.

Aktivitet 1 kan også tilpasses i sværhedsgrad ved at omformulere udsagnene, så de bliver mindre abstrakte. For eksempel kan den sagkyndige formulere udsagnene som en direkte opfordring eller nævne de konkrete genstande, som skal bruges. Vælger den sagkyndige at omformulere udsagnene i stedet for at gå tilbage til aktivitet 2 i materialet til småbørn, som lige er begyndt deres dansktilegnelse, så skal dette noteres i kommentarkolonnen på registreringsark 1.

Hvis der er tale om et femårigt barn, som tidligere er blevet screenet med dette materiale, så kan den sagkyndige overveje, om der skal begyndes direkte med aktivitet 3.

NB! Aktivitet 1 fortsætter over i aktivitet 2.

Præsentation af bamserne og aktiviteten

Den sagkyndige introducerer de to bamser og taler lidt om dem. Herefter viser den sagkyndige bordet, stolen og sofaen, mens han/hun indretter bamsernes stue og stiller kop, tallerken, banan og bestik på bordet og lægger klodserne på gulvet.

Så går aktiviteten i gang, hvor den sagkyndige siger udsagnene på registreringsark 1. Hvis barnet ikke reagerer, udfører den sagkyndige handlingen for barnet, mens der sættes ord på, så aktiviteten ikke går i stå, og den sagkyndige fortsætter med det næste udsagn.

Aktivitet 2:

Struktureret samtale med fokus på forståelse af forholdsord

Formål:	At vurdere barnets receptive ordforråd i forhold til forholdsord
Materiale:	Som i aktivitet 1 og en seng: En stor bamse, en lille bamse, en kop, en banan, en bil, en sofa, et bord, en stol, en tallerken, bestik, klodser og en seng Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 2 til vurdering af receptivt ordforråd (forholdsord)

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere barnets receptive ordforråd i forhold til forholdsord, ved at barnet skal handle på den sagkyndiges anvisninger.

Præsentation af aktiviteten med gemmeleg

Aktivitet 2 er en fortsættelse af aktivitet 1, så den sagkyndige beholder opstillingen med bamsernes stue og tager også sengen frem. Den sagkyndige siger:

Så nu vil bamserne lege gemmeleg. Jeg tror, du skal hjælpe dem.

Aktiviteten følger spørgsmålene på registreringsark 2.

Aktivitet 3:

Samtale

Formål:	At vurdere barnets samtalekompetence
Materiale:	Samtalebillede: En stue Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 3 til vurdering af samtalekompetence benyttes først <i>efter</i> sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen

Instruktion

Samtalen er den centrale aktivitet i sprogscreeningen. Sigtet med samtalen er at vurdere, i hvor høj grad barnet kan indgå i en samtale på dansk med en voksen om emner fra hverdagen i et dagtilbud. Det anbefales, at samtalen optages, så den sagkyndige i samtalsituationen kan koncentrere sig om at indgå som lyttende og deltagende samtalepartner. Vurderingen af barnets samtalekompetence sker ved hjælp af registreringsark 3 til vurdering af samtalekompetence og foretages først efter screeningssamtalens afslutning. Der indgår to samtalebilleder i sprogscreeningen: En stue og En legeplads med tilhørende udsnitsbilleder (aktivitet 3 og 5). Begge billeder bruges som udgangspunkt for en samtale, og der registreres samlet for begge billeder.

NB! Nedenfor gives et forslag til, hvordan samtalen kan gennemføres. Det er imidlertid vigtigt ikke at opfatte de nedenstående spørgsmål og emner som en på forhånd givet struktur, hvor alle emner eller det samme antal emner skal dækkes; tværtimod er det vigtigt, at samtalens forløb tager udgangspunkt i det konkrete møde mellem den sagkyndige og barnet.

Den sagkyndige bør opmuntre barnet til selv at fortælle. Det er vigtigt, at den sagkyndige er opmærksom på sit eget kropssprog, sin mimik og sit engagement, da en interesseret samtalepartner giver barnet bedre muligheder for at vise sit sproglige potentiale. Samtidig er det vigtigt, at den sagkyndige giver barnet tid og plads til at svare og ikke kommer til at overtage samtalen. Barnet bør ligeledes opmuntres til at inddrage andet stof end det, der ligger i billedet og i den sagkyndiges spørgsmål. Det kan blandt andet gøres ved at gå ind i barnets svar og forfølge de emner, som ligger der. Hvis barnet for eksempel udpeger en bil, kan man spørge videre:

Kan du lide at lege med biler? Hvad/Hvem kan du bedst lide at lege med?

Hvornår afsluttes samtalen?

Samtalen afsluttes, når barnets lyst til at tale ebber ud, men bør ikke strække sig over mere end fem til ti minutter. Herefter går man videre med aktivitet 4, som anvender samme billede. Hvis det er et barn, som siger meget lidt, er det vigtigt at forsøge med flere emner, inden man går videre, og benytte samtalebilledet med legepladsen senere i sprogscreeningen, da barnets lyst til at samtale og dermed den

sprogbeherskelse, som barnet får mulighed for at demonstrere, kan være meget afhængigt af emnet. Det er ligeledes vigtigt, at den sagkyndige er opmærksom på barnets interesse og engagement for at vurdere, hvornår man skal give slip på et emne og gå videre til et andet.

NB! Aktivitet 3 fortsætter over i aktivitet 4, som benytter samme billede.

Forslag til samtalens forløb og emner

Den sagkyndige starter med at tage samtalebilledet frem og præsentere det for barnet, for eksempel ved at sige:

Her er et flot billede med masser af spændende ting på. Kan du se, hvor det er?

Den sagkyndige afventer svar. Hvis barnet tøver med at svare, kan det hjælpes på vej:

Det er inde i et hus. Hvor tror du, vi er henne i huset? Eventuelt: Er vi på badeværelset? (pause) Er vi i køkkenet? (pause) Hvor er vi så?

Herefter kan samtalen for eksempel udfolde sig om følgende temaer – husk, at de følgende spørgsmål udelukkende er forslag og frit kan varieres efter det enkelte barn og den enkelte samtalsituation.

Den sagkyndige kan eventuelt fortsætte sin indledning med følgende:

Den store og den lille bamse er også med. Lad os finde dem (afvent barnets handling).

Der er den store bamse og se, der er den lille bamse (Den sagkyndige peger). Lad os se, hvad der ellers er på billedet.

Spise og drikke:

- Hvor er pigerne henne?
- Hvad spiser pigerne?
- Hvad kan du godt lide at spise?

Leg:

- Hvor er drengene henne?
- Hvad laver drengene på gulvet?
- Hvilken bil kan du bedst lide?
- Har du også en bil derhjemme?
- Hvordan ser din bil ud?
- Hvad kan du bedst lide at lege med?

Fjernsyn:

- Se her, hvad er det? (Den sagkyndige peger på fjernsynet).
- Kan du lide at se fjernsyn?
- Hvad ser du i fjernsynet?

Hvis barnet er interesseret, kan den sagkyndige spørge ind til flere ting på billedet. Ellers fortsættes til aktivitet 4.

 Fortsæt til aktivitet 4 efter maksimalt fem til ti minutter

Aktivitet 4:

Struktureret samtale med fokus på ental/flertal, tal og udsagnsords tidsformer

Formål:	At vurdere barnets receptive og produktive ordforråd i forhold til skelnen mellem ental/flertal og udsagnsords tidsformer og tallene 1-5
Materiale:	Samtalebillede: En stue og en lille legetøjspapegøje Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 4 til vurdering af ordforråd (ental/flertal, tal og tidsformer)

Instruktion

Aktivitet 4 består af tre delopgaver 4a, 4b og 4c.

I opgave 4a prøves, om barnet sprogligt skelner mellem navneord i ental og flertal ved at bøje navneordene. Bøjning af navneordene i ental og flertal kan svare til målsproget dansk, men der kan også være tale om mellemsprogsformer, for eksempel *et glas* og *to glaser*, hvor barnet markerer flertal med endelsen *-er*, som også bruges på dansk, men ikke lige ved ordet *glas*. Det er vigtigt at være opmærksom på, at formen *glaser* vidner om et barn, der er på vej, og som er ved at afprøve sproglige hypoteser med hensyn til ental/flertal.

I opgave 4b prøves barnets produktive ordforråd i forhold til tallene 1-5 på dansk.

I opgave 4c prøves barnets receptive ordforråd i forhold til udsagnsordet *drikke* i tre forskellige tidsformer (datid, nutid og fremtid).

Præsentation af aktiviteten

Aktivitet 4 fortsætter fra aktivitet 3 med det samme samtalebillede: En stue.

Den sagkyndige indleder ved at sige:

Har du også set papegøjen i buret? (Peger på papegøjen).
Hov, buret er åbent – papegøjen kan flyve ud!
Se, hvad jeg har! (Den sagkyndige tager den lille legetøjspapegøje frem og kommenterer papegøjen).

Den sagkyndige foreslår en leg, hvor barnet skal lære papegøjen at tale. Papegøjen flyver fra sted til sted, og så skal barnet sige ordene. (Den sagkyndige flyver rundt med papegøjen).

Den strukturerede samtale følger spørgsmålene på registreringsark 4.

Aktivitet 5:

Samtale

Formål:	At vurdere barnets samtalekompetence
Materiale:	Samtalebillede: Legeplads og Tre udsnitsbilleder (Pigerne på bænken, Pigen på gyngen, Drengen, der fisker) Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 3 til vurdering af samtalekompetence benyttes først <i>efter</i> sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen

Instruktion

Se instruktionen til samtalebilledet under aktivitet 3.

De tre udsnitsbilleder kan anvendes i stedet for det store legepladsbillede eller som supplement – alt efter barnets interesse og engagement:

- Hvis barnet ikke kan overskue det store billede, kan den sagkyndige i stedet lade barnet vælge et af udsnitsbillederne og samtale om det.
- Hvis barnet af sig selv i samtalen om det store billede fokuserer på pigerne på bænken, kan den sagkyndige vælge dette udsnitsbillede til yderligere fordybelse om situationen og derefter vende tilbage til det store billede.
- Endelig kan den sagkyndige lade barnet vælge et eller to udsnitsbilleder efter samtalen om det store billede og fortsætte samtalen om udsnitsbillederne.

NB! Aktivitet 6 tager udgangspunkt i det fjerde udsnitsbillede med drengen, som er væltet på cyklen og græder – derfor er det hensigtsmæssigt, at den sagkyndige ikke eksplicit henleder barnets opmærksomhed på denne situation i aktivitet 5. Hvis barnet selv tager situationen op, kan den sagkyndige gå videre til aktivitet 6 og udsnitsbilledet med drengen, der græder. Derefter vender den sagkyndige tilbage til det store samtalebillede og de andre udsnitsbilleder i aktivitet 5.

Forberedelse af udsnitsbilleder

Den sagkyndige skal klippe de fire udsnitsbilleder ud inden sprogscreeningen. Billederne kan eventuelt lamineres.

Forslag til samtalens forløb og emner

Den sagkyndige starter med at tage samtalebilledet frem og præsentere det for barnet, for eksempel ved at sige:

Her er et nyt billede. Kan du se, hvad det er?

Den sagkyndige afventer svar. Hvis barnet ikke svarer, siger den sagkyndige:

Det er en legeplads. Har du også været sådan et sted?

Indledning:

- Har du set, at fuglen er fløjet ud og har sat sig i træet?
- Kan du finde den?
- Hvad synes du ser mest spændende ud på legepladsen?
- Hvad kan du bedst lide at lege?

Herefter kan samtalen for eksempel udfolde sig om følgende temaer – husk, at de følgende spørgsmål udelukkende er forslag og frit kan varieres efter det enkelte barn og samtalsituation. Begynder barnet for eksempel uopfordret at fortælle enten ud fra billedet eller egne oplevelser, er det vigtigt, at den sagkyndige lader barnet fortælle og stiller uddybende spørgsmål til barnets emne. Det vigtige er, at der kommer en samtale i gang mellem den sagkyndige og barnet, og ikke, at samtalen handler om bestemte emner.

Rutsjebanen:

- Kender du sådan en?
- Har du også prøvet en rutsjebane?
- Hvad tror du, pigen gør, når hun er kommet ned?
- Hvad tror du, drengen vil gøre? (Den sagkyndige peger på drengen på vej op ad trappen til rutsjebanen.)

Sandkassen:

- Hvad laver børnene?
- Hvad laver hun? (Peg på pigen, som sidder på kanten af sandkassen.) Hvad tror du, hun tænker/ser på?

Fodbold:

- Har du set, der er tre drenge, som spiller fodbold?
- Kan du lide at spille bold?
- Er du god til at score mål?
- Hvem spiller du sammen med?

Dyr:

- Har du lagt mærke til, at der er nogle dyr på billedet? Fortæl mig om dem, du kender.
- Hvad er det, der svømmer ude i vandet? Ved du, hvad de små hedder?" (Ællingerne.)
- Har du prøvet at smide brød ud til ænderne?

Udsnitbillede 1: Pigerne på bænken:

- Har du set, her sidder to børn. Hvad laver de?
- Er det piger eller drenge?
- Hvad leger de med?
- Kan du lide at lege med dukker?
- Kender du sådan en? (Peg på dukkevognen.)
- Hvad bruger man den til? – eller – Hvornår bruger pigerne den?
- Hvad mon der er i den? (Peg på kufferten/kassen.)
- Hvorfor har de brug for en masse tøj?
- Hvad er det? (Peg på kurven.)
- Hvad står der i den?
- Hvorfor tror du, de har taget det med?

Udsnitbillede 2: Pigen på gyngen:

- Hvad laver pigen?
- Synes du, det er sjovt at gynges?
- Kan pigen lide at gynges?
- Hvad laver drengen?
- Hvordan holder han sine hænder?
- Tror du, drengen vil skubbe pigen hele tiden?
- Hvem skal gynges senere?
- Kan du lide at gynges?
- Kan du selv finde ud af at gynges?

Udsnitbillede 3: Drengen, der fisker:

- Hvad laver drengen?
- Har du også prøvet at fiske?
- Hvem fisker du sammen med?
- Hvad står der ved siden af drengen? (Spanden.)
- Hvad skal han bruge den til?
- Hvad kan man gøre med fiskene?
- Kan du lide fisk?

Aktivitet 6:

Sammenhængende fortælling

Formål:	At vurdere barnets evne til at fortælle om et hændelsesforløb
Materiale:	Udsnit billede 4 (Drengen, der græder) Optageudstyr
Registreringsark:	Registreringsark 6 til vurdering af fortællekompetence. Registreringsarket benyttes først <i>efter</i> sprogscreeningen ved gennemlytning af optagelsen, men der er en enkelt registrering under aktiviteten

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere elevens evne til at fortælle en sammenhængende fortælling med udgangspunkt i situationen på udsnitbilledet og/eller barnets egne oplevelser. Samtalen i aktivitet 5 fortsætter over i aktivitet 6, hvor den sagkyndige lægger op til, at barnet fortæller om et hændelsesforløb. Under aktivitet 5 har barnet haft mulighed for at fortælle sammenhængende om forskellige situationer, men i aktivitet 6 er fokus eksplicit på, at barnet får mulighed for at fortælle en sammenhængende historie. Nedenfor gives et konkret forslag til, hvordan den sagkyndige kan spørge til udsnitbilledet og/eller andre emner og på denne måde lægge op til, at barnet fortæller en sammenhængende historie. Det er vigtigt, at den sagkyndige giver barnet mulighed for at fortælle om et hændelsesforløb, hvor der naturligt vil kunne indgå forskellige former for tidsmarkering, markering af årsag-virkning og reference.

Sammenhæng i en fortælling kan blandt andet skabes ved hjælp af grammatiske virkemidler og gennem ordvalget, både inden for den enkelte sætning og på tværs af sætninger. Det er vigtigt at afdække barnets evne til at fortælle sammenhængende, da det er en forudsætning for at indgå i sociale og læringsmæssige sammenhænge.

Hvornår afsluttes aktiviteten?

Aktiviteten afsluttes, når barnet har fortalt sin historie, men bør ikke strække sig over mere end fem minutter. For det meget talende barns vedkommende kan aktiviteten således afrundes, selv om barnet eventuelt har mere at sige, og omvendt bør aktiviteten for det meget tavse barns vedkommende afsluttes, når den sagkyndige vurderer, at barnet ikke har mere at sige.

Forslag til, hvordan den sagkyndige kan lægge op til, at barnet fortæller om et hændelsesforløb

Udsnitbillede 4: Drengen, der græder:

- Her er en dreng. Hvordan har han det?
- Hvorfor tror du, at han græder? Hvad tror du, der er sket før? (Vær opmærksom på barnets valg af udsagnsordenes tidsbøjning.) Måske kan du fortælle en lille historie om drengen og pigen?
- Hvad tror du, der sker bagefter? Tror du, drengen bliver glad igen? Hvorfor/hvordan bliver han glad igen? Hvad får han på knæet? Hvem går han hen til?
- Har du også prøvet at falde/få plaster på? Hvad skete der?

Den sagkyndige registrerer barnets valg af bøjning af udsagnsordene i fortællingen i materialedele *Skemaer*.

Forslag til andre emner, hvor barnet kan fortælle en historie

Fødselsdag/fest:

- Hvor gammel er du? Ved du, hvornår du har fødselsdag?
- Har du så holdt fødselsdag, eller har du været til en andens fødselsdag? Eller en fest? Hvad lavede I til fødselsdagen/festen? Var det sjovt? Hvorfor/hvorfor ikke?

Svømme/bade:

- Kan du se, der er også en sø på billedet. (Peg på søen.) Har du prøvet at svømme/bade i en sø eller i havet? Var det sjovt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Var du sammen med mor og far eller andre voksne? Hvordan kom I derhen – med bil, bus, tog, cykel?
- Badede de voksne sammen med dig – eller stod de inde ved kanten og holdt øje med, at der ikke skete noget med dig?

Hvis den sagkyndige har kendskab til konkrete ture eller oplevelser, som barnet har haft for nylig, er det også oplagte emner, hvor der er stof til, at barnet kan fortælle en historie.

Aktivitet 7:

Struktureret samtale om farver og størrelser

Formål:	At vurdere barnets receptive og produktive ordforråd i forhold til farver og størrelser
Materiale:	12 udklippede fisk med papirclips, fiskestang med magnet
Registreringsark:	Registreringsark 7 til vurdering af ordforråd (farver og størrelser)

Instruktion

Formålet med aktiviteten er at vurdere barnets kendskab til farver og størrelser. Aktiviteten består af to delopgaver: 7a og 7b.

I opgave 7a prøves barnets receptive kendskab til farver og størrelser, ved at barnet skal fange bestemte fisk, som den sagkyndige beskriver.

I opgave 7b prøves barnets produktive kendskab til farver og størrelser, ved at barnet skal beskrive de fisk, som den sagkyndige fanger.

Ud over prøvning af barnets ordforråd er aktiviteten samtidig en god afslutning på sprogscreeningen og en aktivitet, som alle børn kan være med til og dermed få en succesoplevelse. Den sagkyndige kan være mere eller mindre aktiv, afhængig af barnets behov.

Hvis barnet ikke kender farverne

Hvis det i løbet af aktiviteten viser sig, at barnet kun kender meget få eller ingen farver, så fortsætter aktiviteten som en hyggelig afsluttende leg, hvor der ikke absolut registreres til alle spørgsmålene.

Forberedelse af fiskespillet

Den sagkyndige skal lave fiskespillet inklusive fiskestangen inden sprogscreeningen. Fiskene klippes ud og lamineres. Derefter sættes en papirclips på hver fisk, så de kan fanges med en magnet. Magneten hænger i en snor fra fiskestangen, som kan laves af en træpind.

Præsentation af fiskeaktiviteten

Den sagkyndige lægger fiskene spredt på bordet.
Den sagkyndige indleder med at sige:

- Jeg synes, det kunne være sjovt, hvis vi to fisker. (Eventuelt: Ligesom drengen på billedet.) Nu skal du bare se mit fiskespil.
- Se alle de flotte fisk. Nu skal vi fiske. Se, nu fanger jeg en rød fisk. (Den sagkyndige fanger en rød fisk.)
- Nu er det din tur. (Den sagkyndige giver fiskestangen til barnet.)

4. Sprogscreeningssamtalen afsluttes

Sprogscreeningssamtalen afsluttes, og mødet afrundes. Barnet roses for sin deltagelse, og den sagkyndige fortæller kort, hvad der videre vil ske. Derudover kan den sagkyndige over for forældrene uddybe, hvordan sprogtilegnelsen på dansk og modersmålet støttes, ved at barnet indgår i mange forskellige sammenhænge med andre børn og voksne i og uden for familien, hvor barnet har muligheder for aktivt at bruge sproget. Dette er nærmere omtalt i afsnittet *Vejledning til forældre om sprogtilegnelse* side 6.

5. Analyse og vurdering af sprogscreeningssamtalen

Opsamling af registreringer for hver aktivitet

Efter sprogscreeningen analyserer den sagkyndige registreringer og iagttagelser for alle aktiviteterne, og for hver aktivitet opsamles registreringerne til slut på registreringsarket under punktet *Opsamling af registreringer* i en trindelt skala. Aktivitet 2, 4 og 7 opsamles i én skala for ordforråd i det opsamlende registreringsark (Registreringsark 8: Opsamling).

Sammenfatning af sprogscreeningen

Vurderingerne fra hver aktivitet føres over i det opsamlende registreringsark (Registreringsark 8: Opsamling), som kan indgå i videreformidlingen af sprogvurderingen og dens anbefalinger og eventuelt følge barnet som en portfolio. Opsamlingen på registreringsark 8 suppleres med relevante oplysninger om barnet, for eksempel om dets modersmål, aktuelle sprogbrugssituation, og hvor længe barnet har lært dansk, og på baggrund af helhedsbilledet foretages en sammenfatning af sprogscreeningen.

Formidling af sprogscreeningens vurderinger og anbefalinger

Oplysningerne, som fremgår af Registreringsark 8, er relevante for flere personer. Læs mere om dette i afsnittet *Hvem skal efterfølgende have oplysninger om sprogscreeningens vurderinger?* side 11 i materialedelen *Vejledning til sprogscreening af tosprogede småbørn*.

